

การพัฒนาระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน: การประยุกต์ใช้โมเดล
มูลค่าเพิ่ม 4 ระดับ และการประเมินแบบทฤษฎีแรงขับ

DEVELOPMENT OF MONITORING AND EVALUATION SYSTEM OF SCHOOL
EFFECTIVENESS: AN APPLICATION OF 4-LEVEL VALUE-ADDED MODEL AND THEORY –
DRIVEN EVALUATION

วีระศักดิ์ คำลั่น^{1*} จตุภูมิ เขตจัตุรัส² และ เพ็ญภัคร พันธ์ผา³

¹นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาคุฏฐบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³อาจารย์ คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

*Corresponding Author E-mail:: weerasak_kam@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาวิธีวัดประสิทธิผลเพื่อพัฒนาระบบติดตาม และประเมินประสิทธิผลโรงเรียน โดยการประยุกต์ใช้โมเดลมูลค่าเพิ่ม 4 ระดับและการประเมินแบบทฤษฎีแรงขับ วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน โดยใช้วิธีการวิจัยผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียน 40 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลพหุระดับด้วยโปรแกรม HLM 7.0 แล้วคัดเลือกโรงเรียน 2 แห่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ แล้ววิเคราะห์ข้ามกรณี ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร ครู และผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบคุณภาพของระบบระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. โมเดลการวัดประสิทธิผลโรงเรียนเป็นโมเดลมูลค่าเพิ่ม 4 ระดับ สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดของตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการวิชาภาษาไทยได้ร้อยละ 46.53 และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการวิชาคณิตศาสตร์ได้ร้อยละ 45.54
2. ระบบติดตาม และประเมินประสิทธิผลโรงเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย (1) วัดประสิทธิผลของการติดตามและประเมิน (2) เนื้องานประสิทธิผลโรงเรียนที่มุ่งประเมิน (3) องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ในการติดตามและประเมินผล (4) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน และ (5) ระยะเวลาในการติดตามและประเมินผล องค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย (1) ขั้นตอนเตรียมการติดตามและประเมิน (2) ขั้นตอนดำเนินการติดตามและประเมิน (3) ขั้นตอนสรุปผลและทบทวนผลการติดตามและประเมิน และ (4) ขั้นตอนการให้ข้อมูลย้อนกลับและรายงานต้นสังกัด องค์ประกอบที่ 3 ด้านผลผลิต ประกอบด้วย สรุปผลการติดตามและประเมินการดำเนินงานของโรงเรียน และ องค์ประกอบที่ 4 ด้านข้อมูลย้อนกลับ ประกอบด้วย (1) รายงานผลการติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน (2) การใช้ผลการติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน

3. คุณภาพของระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียนตามมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่มีต่อระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน ในภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: ระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน, โมเดลมูลค่าเพิ่ม 4 ระดับ, การประเมินแบบทฤษฎีแรงขับ

ABSTRACT

Research and Development was administered in this research. The objectives of this study were to develop monitoring and evaluation system of school effectiveness by applying the 4-level value-added model and theory-driven evaluation. There were 4 steps including: Step 1 (R1): the basic information was studied for constructing the monitoring and evaluating system of school effectiveness. This step was Mixed Methods Research, the quantitative research, the samples were 40 schools. The multi level data were analyzed by HLM 7.0. The qualitative research multi-site case study selected 2 schools from high and low effectiveness group. Data were analyzed by cross cases analysis. Step 2 (D1): the monitoring and evaluation system was developed. The samples were administrators, teachers and experts. Data were analyzed by using the Mean, and Standard Deviation. Step 3 (R2): the monitoring and evaluation system was tried out. The samples were school administrators, teachers and supervisors. Data were analyzed by using the Mean, and Standard Deviation. Step 4 (D2): the quality of monitoring and evaluation system was investigated. The samples were school administrator, teacher and supervisors. Data were analyzed by using the Mean, and Standard Deviation. The research findings were concluded as follows:

1. The school effectiveness model was 4 level value-added model. The model could explain the variances of all dependent variables Thai Language achievement for 46.53% and Mathematics achievement 45.54%.

2. The monitoring and evaluation systems of school effectiveness, consisted of major factors and facets as follows: 1) the Input factors included :(1) the objective of monitoring and evaluation, (2) the effectiveness work of schools to be evaluated, (3) factor, indicator, and criterion for monitoring and evaluation, (4) the staffs being responsible for evaluation, and (5) the duration for monitoring and evaluation, 2) the Process consisted of (1) the preparation for monitoring and evaluation, (2) the implementation for following up and evaluation, (3) the conclusions and revision of monitoring and evaluation, and (4) the feedback and reporting to the original affiliation, 3) the Product consisted of the conclusions in monitoring and evaluation of school work implementation, and 4) the Feedback included (1) the report in monitoring and evaluation of school effectiveness, and (2) the application in findings of monitoring and evaluation in school effectiveness.

3. The evaluative findings of school administrators and teachers' satisfaction on monitoring and evaluation system in school effectiveness, in overall, was in "The Highest" level. In addition, the evaluative findings of quality in following up and evaluation system of school effectiveness based on standard of Utility, Feasibility, Propriety, Accuracy, Accountability, found that every aspect was in "The Highest" level.

Keywords: Monitoring and Evaluation System, 4-Level Value-Added Model, Theory – Driven Evaluation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีอุดมการณ์และหลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้คนไทยได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา และพัฒนาคนได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาจึงได้รับการยอมรับและให้ความสำคัญในฐานะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาก็คือ โรงเรียน ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียน และผลผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันด้านเศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีกับนานาประเทศได้ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพยายามในการปฏิรูปการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนซึ่งเป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาที่สำคัญกลับตกต่ำลงดังจะเห็นได้จากผลคะแนนสอบของนักเรียนไทยไม่ว่าจะวัดจากข้อสอบมาตรฐานในประเทศคือ การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมพื้นฐาน (O-NET) หรือข้อสอบมาตรฐานระหว่างประเทศ เช่น PISA และ TIMSS ต่างก็มีแนวโน้มลดลง และอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งผลดังกล่าวแสดงถึงประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของโรงเรียน

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนเกิดจากความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ Scheerens (2000) กล่าวว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนหมายถึงการปฏิบัติงานของหน่วยองค์กรที่เรียกว่า 'โรงเรียน' ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนสามารถแสดงเป็นผลผลิตของโรงเรียนซึ่งวัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนเมื่อสิ้นสุดกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Sammons (2007) ที่นิยามประสิทธิผลของโรงเรียนว่าเป็นความก้าวหน้าของนักเรียนจากค่าที่คาดหวังของโรงเรียน โรงเรียนที่มีประสิทธิผลคือโรงเรียนที่สามารถเพิ่มมูลค่า (Adds Value) ของผลลัพธ์นักเรียน (Students' Outcomes) เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนอื่น ๆ ที่ให้บริการทางการศึกษาคคล้ายกัน ซึ่งการจะประเมินมูลค่าเพิ่มของนักเรียนแต่ละคนและเปรียบเทียบกับโรงเรียนอื่น จำเป็นที่จะต้องทราบข้อมูลพื้นฐาน และปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้า เช่น เพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

จากสภาพปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนซึ่งเป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาต่ำ ดังกล่าวมาข้างต้น จึงอาจสรุปประเด็นปัญหาได้ 2 ประเด็น ประเด็นปัญหาแรก การวัดประสิทธิผลโรงเรียนมีความถูกต้องมากน้อยเพียงใด เพราะผลจากการวัดและประเมินย่อมเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา หากผลการวัดประสิทธิผลโรงเรียนมีความคลาดเคลื่อน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาย่อมไม่สามารถทำได้ถูกต้อง การนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมาใช้ประโยชน์ในการประเมินประสิทธิผลโรงเรียนยังเป็นที่ถกเถียงในกลุ่มนักวิชาการ เนื่องจากประเด็นบริบทของโรงเรียนที่แตกต่างกัน และความเท่าเทียมกันของการจัดการศึกษา คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่อยู่ในรูปของข้อมูลดิบ (Raw Data) ยังเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุถึงผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่เพิ่มขึ้นจากผลการปฏิบัติงานจริงของโรงเรียนได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากไม่มีการพิจารณาถึงอิทธิพลจากภูมิหลังของนักเรียน (Hill and Rowe, 1996) นักการศึกษาจึงพัฒนาวิธีการตรวจสอบสาระสำคัญที่ได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้จากการวัด ซึ่งวิธีที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบัน คือ โมเดลมูลค่าเพิ่ม (Value-Added Model) (จตุภูมิ เขตจัตุรัส, 2552) ซึ่งโมเดลมูลค่าเพิ่มเป็นรูปแบบที่ดีที่สุดและใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมพัฒนาโรงเรียนมากกว่าการใช้ข้อมูลพื้นฐานเพียงอย่างเดียว Choi (2011) ได้พัฒนาการวิเคราะห์โมเดลมูลค่าเพิ่ม 4 ระดับ โดยการเปรียบเทียบประสิทธิผลของกลุ่มติดตาม (Cohorts) ที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการนำเสนอโมเดลมูลค่าเพิ่มแบบใหม่ที่มีการวิเคราะห์กับข้อมูลระยะยาวแบบพหุกลุ่มติดตาม (Multiple-cohorts) โมเดลนี้จะช่วยให้การประมาณค่ามูลค่าเพิ่มของโรงเรียนจากการประมาณค่าพัฒนาการ และพารามิเตอร์ช่องว่างทางการศึกษาได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แนวคิดการศึกษาระยะยาวแบบพหุกลุ่มติดตามยังมีความสำคัญเนื่องจากความพยายามปฏิรูปโรงเรียนแต่ละโรงเรียน หรือการเปลี่ยนแปลงในคุณลักษณะของโรงเรียนที่อาจจะเกิดขึ้นในแต่ละปีการศึกษา (เช่น การ

เพิ่มขึ้นของงบประมาณ, จำนวนครูที่มีวุฒิ, ภูมิหลังของนักเรียน และอื่นๆ) ทำให้ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งการใช้ข้อมูลนักเรียนหลายกลุ่มติดตามจะช่วยเพิ่มความเที่ยง (Reliability) ของการประมาณการประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น (Lipscomb, Chiang and Gill, 2012)

ประเด็นปัญหาที่สอง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ผ่านมายังขาดประสิทธิภาพ คำถามคือโรงเรียนจะมีกระบวนการอย่างไรเพื่อให้โรงเรียนเกิดประสิทธิผลในการจัดการศึกษาไม่ได้เพียงแค่ตัดสินว่าโรงเรียนมีคุณภาพหรือไม่เท่านั้น แต่วัตถุประสงค์สำคัญก็เพื่อให้ได้สารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แนวทางหนึ่งในการยกระดับคุณภาพการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ได้กำหนดให้โรงเรียนดำเนินการตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 โดยในข้อ 14 (5) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และ (6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และในแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ได้กำหนดให้จัดระบบการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การดำเนินงานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และสามารถนำผลจากการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล มาเป็นสารสนเทศในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานตามแผน ให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ทั้งนี้การประเมินเป็นการตรวจสอบหรือการเสนอสารสนเทศของการดำเนินกิจกรรม โครงการหรือการปฏิบัติงานของบุคคลหรือองค์กร โดยมีจุดหมายที่การพัฒนาบุคคลหรือองค์กรให้มีการปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังที่ ศิริชัย กาญจนวาสี (2552) กล่าวว่า การประเมินเป็นกระบวนการสร้างสรรค์สังคมที่สอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตยโดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและสร้างประโยชน์สุขแก่สังคมและการประเมินเกี่ยวข้องกับการกำหนดคุณค่าของสิ่งที่สนใจภายใต้บริบทของสังคมที่ทำการศึกษา ความสำคัญของการประเมินประกอบไปด้วย 1) ด้านการบริหารสามารถใช้ผลการประเมินเป็นเครื่องมือของผู้บริหารสำหรับกำกับติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามแบบแผนที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ 2) ด้านจิตวิทยา สามารถใช้การประเมินเป็นกลยุทธ์สำหรับกระตุ้นเร้าความสนใจและสร้างความตื่นตัวในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน 3) ด้านรัฐศาสตร์ สามารถใช้การประเมินเป็นเครื่องมือตรวจสอบความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติ (Accountability) ตลอดจนสามารถใช้เป็นกลไกในการสร้างแรงสนับสนุนจากสาธารณะ

แนวคิดที่นับว่าโดดเด่นอย่างมากในช่วงทศวรรษ 1990 จนถึงปัจจุบัน คือ แนวคิดการประเมินแบบทฤษฎีแรงขับ (Theory-driven Evaluation) ของ Chen หลักการของการประเมินนี้มุ่งเน้นการตอบคำถามเกี่ยวกับความสำเร็จของผลการดำเนินงานและการอธิบายปัจจัยที่นำไปสู่ผลการดำเนินงาน โดยอาศัยการสร้างทฤษฎีโปรแกรม (Program Theory) เป็นกรอบความคิดของการออกแบบการประเมิน แนวคิดนี้มีอิทธิพลอย่างมากในการออกแบบการประเมินในปัจจุบัน (สุวิมล ว่องวานิช, 2552) ต่อมา CARE (2012) ได้เสนอแนวคิดในการออกแบบการติดตามและประเมินโครงการ โดยใช้การประเมินแบบทฤษฎีแรงขับ โดย World Bank (2004) ได้ชี้ให้เห็นข้อดีของการนำการประเมินแบบทฤษฎีแรงขับมาใช้พัฒนาระบบติดตามและประเมินไว้หลายประการ คือ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงจะให้ข้อเสนอแนะและช่วยให้การแก้ไขปัญหาในช่วงเริ่มต้นโครงการได้เร็วขึ้น ช่วยชี้ให้เห็นผลข้างเคียงที่ไม่ได้ตั้งใจของโปรแกรม และช่วยในการจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่จะตรวจสอบในเชิงลึก ซึ่งอาจจะใช้การจัดเก็บข้อมูลที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในการติดตามและประเมิน และประการสุดท้ายทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงถือเป็นพื้นฐานในการประเมินผลกระทบของโครงการ

จากสภาพปัญหา และความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน โดยพัฒนาโมเดลการวัดประสิทธิผลโรงเรียนที่มีความยุติธรรมสำหรับนักเรียนและโรงเรียนที่มีคุณลักษณะพื้นฐานต่างกัน และเพื่อให้ได้ผลการประเมินที่มีความถูกต้องเชื่อถือได้ สารสนเทศที่ได้จากการวัดประสิทธิผลโรงเรียนที่มีความถูกต้อง และยุติธรรมจะนำไปใช้ในการพัฒนาระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน โดยการ

ประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินแบบทฤษฎีแรงขับซึ่งเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความเข้าใจถึงเงื่อนไขที่ทำให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จ การวิจัยในครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการนำข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องไปใช้ในการตัดสินใจทางการศึกษา (Data-Driven Decision Making in Education) ตลอดจนเป็นการกระตุ้นให้โรงเรียนมีการควบคุมคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และยืนยันผลจากการปฏิบัติงานตามภาระรับผิดชอบ (Accountability) แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลการวัดประสิทธิผลโรงเรียนด้านมูลค่าเพิ่มของผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้โมเดลมูลค่าเพิ่ม 4 ระดับ
2. เพื่อพัฒนาระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียนโดยใช้การประเมินแบบทฤษฎีแรงขับ
3. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 (R1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน เป็นการพัฒนาโมเดลการวัดประสิทธิผลโรงเรียน และทฤษฎีโปรแกรมประสิทธิผลโรงเรียน ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบบอธิบาย (Explanatory Design: Participant Selection Model) (Creswell and Clark, 2007) โดยเริ่มต้นด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ แล้วพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเพื่อดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อพัฒนาโมเดลการวัดประสิทธิผลโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียน จำนวน 40 แห่ง ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากคะแนนจากการทดสอบการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับเขตพื้นที่การศึกษา (LAS) ระดับชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 5 และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 6 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และคณิตศาสตร์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน 2 ปีการศึกษา (2555-2556) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจและแบบบันทึกข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลพหุระดับด้วยโปรแกรม HLM 7.0

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณี (Multi-site Case Study) เพื่อพัฒนาทฤษฎีโปรแกรมประสิทธิผลโรงเรียน โดยคัดเลือกโรงเรียนจากกลุ่มที่มีประสิทธิผลโรงเรียนสูง และต่ำ จำนวน 2 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบบันทึกเอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์ข้ามกรณี

ขั้นตอนที่ 2 (D1) การพัฒนาระบบติดตาม และประเมินประสิทธิผลโรงเรียน โดยใช้การประเมินแบบทฤษฎีแรงขับ กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนในการวิจัยขั้นตอนที่ 1 ที่มีประสิทธิผลโรงเรียนสูง และต่ำ จำนวน 2 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน จากโรงเรียนที่มีประสิทธิผลโรงเรียนสูง จำนวน 15 คน และโรงเรียนที่มีประสิทธิผลโรงเรียนต่ำ จำนวน 6 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำขององค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ไปใช้ในระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 (R2) การทดลองใช้ระบบติดตาม และประเมินประสิทธิผลโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนในการวิจัยขั้นตอนที่ 1 ที่มีประสิทธิผลโรงเรียนสูง และต่ำ จำนวน 2 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน จากโรงเรียนที่มีประสิทธิผลโรงเรียนสูง จำนวน 15 คน และโรงเรียนที่มีประสิทธิผลโรงเรียนต่ำ จำนวน 6 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการใช้ระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 (D2) การตรวจสอบคุณภาพของระบบติดตาม และประเมินประสิทธิผลโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนในการวิจัยขั้นตอนที่ 1 ที่มีประสิทธิผลโรงเรียนสูง และต่ำ จำนวน 2 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน จากโรงเรียนที่มีประสิทธิผลโรงเรียนสูง จำนวน 15 คน และโรงเรียนที่มีประสิทธิผลโรงเรียนต่ำ จำนวน 6 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน แบบประเมินคุณภาพของระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

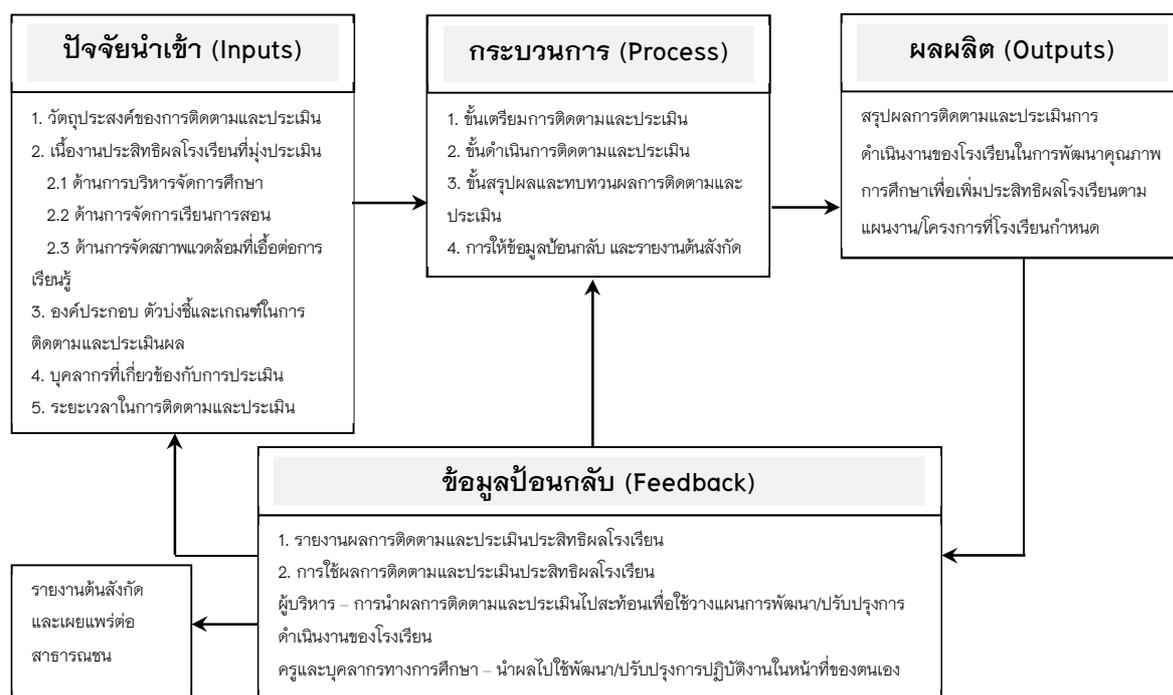
1. ผลการพัฒนาโมเดลการวัดประสิทธิผลโรงเรียน และทฤษฎีโปรแกรมประสิทธิผลโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1.1 โมเดลการวัดประสิทธิผลโรงเรียน เป็นโมเดลพัฒนาการเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่น 4 ระดับ โดยโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามทั้งหมดได้ร้อยละ 46.53 และ 45.54 ทั้งนี้มีตัวแปรที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ได้แก่ ช่วงเวลาการทดสอบ ความรู้เดิมภาษาไทย รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง เพศชาย ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เดิมของนักเรียนแต่ละปีการศึกษา ร้อยละของงบประมาณที่ใช้พัฒนางานวิชาการ อัตราส่วนครูต่อนักเรียน และขนาดโรงเรียน ส่วนตัวแปรที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ได้แก่ ช่วงเวลาการทดสอบ อัตราส่วนครูต่อนักเรียน และขนาดโรงเรียน

1.2 การจำแนกประสิทธิผลโรงเรียนโดยใช้คะแนนมูลค่าเพิ่มวิชาภาษาไทย พบว่า กลุ่มประสิทธิผลโรงเรียนระดับต่ำ มีจำนวน 5 โรงเรียน มีคะแนนอยู่ระหว่าง -5.454 ถึง -1.840 ระดับปานกลาง มีจำนวน 30 โรงเรียน มีคะแนนอยู่ระหว่าง -1.048 ถึง 1.742 ระดับสูง มีจำนวน 5 โรงเรียน มีคะแนนอยู่ระหว่าง 1.992 ถึง 3.982 ส่วนการจำแนกประสิทธิผลโรงเรียนโดยใช้คะแนนมูลค่าเพิ่มวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า ระดับต่ำ มีจำนวน 6 โรงเรียน มีคะแนนอยู่ระหว่าง -0.758 ถึง -0.348 ระดับปานกลาง มีจำนวน 37 โรงเรียน มีคะแนนอยู่ระหว่าง -0.296 ถึง 0.277 ระดับสูง มีจำนวน 7 โรงเรียน มีคะแนนอยู่ระหว่าง 0.359 ถึง 0.751

1.3 ทฤษฎีโปรแกรมประสิทธิผลโรงเรียน มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) โมเดลการกระทำ ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ คือ (1) ด้านการบริหารจัดการศึกษา ประกอบด้วย 9 ตัวบ่งชี้ (2) ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 8 ตัวบ่งชี้ (3) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ 2) ตัวแทรกแซง เป็นแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิผลโรงเรียน และ 3) โมเดลการเปลี่ยนแปลง เป็นผลที่เกิดขึ้นจากกลไกการทำงานที่เป็นระบบของตัวแทรกแซง

2. ระบบติดตาม และประเมินประสิทธิผลโรงเรียน มี 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า 2) ด้านกระบวนการ 3) ด้านผลผลิต และ 4) ด้านข้อมูลป้อนกลับ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ระบบติดตามและประเมินประสิทธิภาพโรงเรียน

3. คุณภาพของระบบติดตาม และประเมินประสิทธิภาพโรงเรียนตามมาตรฐานการประเมินด้านอรรถประโยชน์ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่มีต่อระบบติดตาม และประเมินประสิทธิภาพโรงเรียน ในภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด

อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 ผลการจำแนกประสิทธิภาพโรงเรียนจากการวิเคราะห์โมเดลการวัดประสิทธิภาพโรงเรียน ผลการเปรียบเทียบการจัดอันดับประสิทธิภาพของโรงเรียนด้วยคะแนนมูลค่าเพิ่ม (Value-added Score) กับคะแนนเฉลี่ย O-NET ของโรงเรียนแต่ละโรงเรียน พบว่า อันดับประสิทธิภาพของโรงเรียนหรืออันดับความสามารถในการปฏิบัติงานของโรงเรียนที่พิจารณาจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน O-NET กับคะแนนมูลค่าเพิ่มในวิชาภาษาไทยมีอันดับแตกต่างกันถึง 39 โรงเรียนจาก 40 โรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 97.50 ส่วนวิชาคณิตศาสตร์มีอันดับแตกต่างกันทั้ง 40 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยอันดับการเปลี่ยนแปลง (School Ranks Changed) บางโรงเรียนมีอันดับประสิทธิภาพโรงเรียนเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ดังนั้นผลการจัดอันดับประสิทธิภาพโรงเรียนด้วยคะแนนเฉลี่ย O-NET กับผลการจัดอันดับประสิทธิภาพโรงเรียนด้วยคะแนนมูลค่าเพิ่ม (Value-added Score) อันดับมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน แต่ผลการจัดอันดับประสิทธิภาพโรงเรียนด้วยคะแนนมูลค่าเพิ่ม (VAS) จะเป็นที่ยอมรับมากกว่าเพราะถือเป็นวิธีการที่ดีกว่า มีความน่าเชื่อถือ และไม่ลำเอียง (Mayer & Dokumaci, 2010; เพ็ญภัทร พันผา, 2554) ซึ่ง Sanders และ Horn (1998) ได้เสนอโมเดลมูลค่าเพิ่ม ในการติดตามผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ (Outcomes Monitoring) เพื่อประเมินพัฒนาการโดยใช้แบบสอบถามมาตรฐานเป็นเครื่องมือติดตามประเมินความก้าวหน้าของระบบการศึกษาของโรงเรียน โดยประเมินอย่างต่อเนื่องว่ามีพัฒนาการเพิ่มขึ้นเพียงไร สำหรับ

เปรียบเทียบระหว่างโรงเรียน เพื่อจัดกลุ่มคุณภาพ และจัดทำรายงานข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาระบบการศึกษา ในภาพรวม นักวิจัยจะใช้ตัวบ่งชี้เชิงระบบเป็นกรอบการติดตามความก้าวหน้าหรือพัฒนาการ ซึ่งการนำผลสัมฤทธิ์ ทางวิชาการของนักเรียนมาใช้ในการวัดคุณภาพการศึกษาได้กลายมาเป็นแนวทางสำคัญในการแจ้งต่อสาธารณชนถึงการ ตรวจสอบความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่มีต่อนักเรียน (School's Accountability) การใช้คะแนน O-NET ในการจำแนก ประสิทธิภาพโรงเรียน มักจะพบข้อจำกัดในเรื่องของความยุติธรรมในการนำผลการสอบมาใช้เปรียบเทียบผลการปฏิบัติงาน ระหว่างโรงเรียน Choi (2011) ได้พัฒนาโมเดลมูลค่าเพิ่ม 4 ระดับ โดยใช้กับข้อมูลแบบพหุพื้นที่พหุกลุ่มติดตาม (Multisite Multiple-cohorts Longitudinal Data) ซึ่งการใช้ข้อมูลนักเรียนหลายกลุ่มติดตามจะช่วยเพิ่มความเที่ยง (Reliability) ของการ ประเมินค่าประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น (Lipscomb, Chiang and Gill, 2012) ซึ่งถือเป็นความพยายามในการพัฒนาโมเดลการวัด ประสิทธิภาพโรงเรียนที่มีความตรง และเป็นธรรมสำหรับประเมินโรงเรียน

ประเด็นที่ 2 ผลการพัฒนาทฤษฎีโปรแกรมประสิทธิผลโรงเรียน ทฤษฎีโปรแกรมที่สร้างขึ้นมีองค์ประกอบ ครอบคลุมประสิทธิผลโรงเรียนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับโมเดลประสิทธิผลโรงเรียน (Model of School Effectiveness) ตามแนวคิดของ Scheerens (2004) การพัฒนาทฤษฎีประสิทธิผลโรงเรียน (Development of Theories of School Effectiveness) ของ Scheerens and Stoel (1998) โมเดลพลวัตประสิทธิผลทางการศึกษา (The Dynamic Model of Educational Effectiveness) ของ Creemers and Kyriakides (2008) นอกจากนั้น การที่ผู้วิจัยเลือก การประเมินแบบทฤษฎีแรง ขับ (Theory-driven Evaluation) เพราะต้องการให้สถานศึกษาได้ข้อมูล ที่สามารถอธิบายเหตุผลได้ว่าโครงการ/กิจกรรม พัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิผลโรงเรียนที่โรงเรียนดำเนินการ มีตัวแทรกแซง (intervention) ที่มี กลไกการทำงาน (mechanism) อย่างไรที่ทำให้โรงเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงประสิทธิผลโรงเรียนได้ ผู้บริหารโรงเรียน สามารถนำกลไกการทำงานของตัวแทรกแซงนี้ ไปวางแผนการจัดโครงการ/กิจกรรมให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ทฤษฎีโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้มีพื้นฐานแนวคิดมาจากองค์ประกอบของประสิทธิผลโรงเรียน ที่ประกอบไปด้วย ด้านการบริหารจัดการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Scheerens, 2004, Scheerens and Stoel, 1998, Creemers and Kyriakides, 2008) ซึ่งในการประเมินแบบทฤษฎีแรงขับ ทฤษฎีโปรแกรมจะถูกสร้างขึ้นในการออกแบบการประเมินประสิทธิผลโรงเรียนตามแนวคิดความเชื่อของทฤษฎี โปรแกรมที่นำมาใช้ในการประเมินเพื่อตรวจสอบ และจัดกระทำให้มีการดำเนินการของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิผลโรงเรียนตามแผนงาน/โครงการที่โรงเรียนกำหนดให้เป็นไปตามทฤษฎี ซึ่งความสำเร็จ ของการประเมินตามแนวคิดนี้ขึ้นอยู่กับทฤษฎีที่สร้างขึ้นและการตรวจสอบความตรงของทฤษฎี วิธีการสร้างทฤษฎี โปรแกรมในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้วิธีการผสมผสานกันซึ่งได้นำเสนอไว้โดย Chen (1990) โดยเริ่มต้นผู้วิจัยได้ใช้วิธี Social science approach ซึ่งเป็นวิธีการสร้างทฤษฎีโปรแกรมโดยใช้สารสนเทศจาก 2 แหล่งคือ จากกระบวนการ ดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาว่ามีการดำเนินงานอย่างไร และจากทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ในที่นี้ผู้วิจัย ได้สังเคราะห์สารสนเทศที่เกี่ยวกับประสิทธิผลโรงเรียน ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน จากนั้นตรวจสอบความตรงของ ทฤษฎีโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านประสิทธิผลโรงเรียน การสร้างทฤษฎีโปรแกรมจากวิธีการนี้จะทำ ให้ผลการประเมินโดยใช้ทฤษฎีโปรแกรมมีความเป็นปรนัย (Objectivity) (Chen, 1990) หลังจากการสร้างทฤษฎี โปรแกรมโดยวิธี Social Science Approach แล้ว ผู้วิจัยได้เน้นอีกด้านของคุณค่าของการประเมินคือ ด้านการ ตอบสนองความต้องการและมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้วยการสร้างทฤษฎีโปรแกรมโดยวิธี Stakeholder Approach โดยก่อนการนำทฤษฎีโปรแกรมไปใช้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุประเทศกรณี (Multi-site Case Study) เพื่อพัฒนาทฤษฎีโปรแกรมประสิทธิผลโรงเรียน โดยคัดเลือกโรงเรียนจากกลุ่มที่มีประสิทธิผลโรงเรียนสูง และต่ำ

จำนวน 2 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน เพื่อที่จะกำหนดทฤษฎีโปรแกรมให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนส่วนใหญ่ก็มีความเห็นด้วยกับทฤษฎีโปรแกรมที่ผู้วิจัยนำเสนอ โดยให้ความเห็นว่ามีสอดคล้องกับประสิทธิผลโรงเรียน และผลการประเมินจะมีประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนต่อไป และปัจจัยต่างๆ ก็เป็นเหตุเป็นผลที่จะสามารถพัฒนาการปฏิบัติงานของโรงเรียนได้ วิธีการนี้เป็นการสร้างทฤษฎีโปรแกรมที่จะตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ใช้ผลการติดตามและประเมิน ถ้าผู้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินเห็นว่ามีประโยชน์และสามารถปฏิบัติได้ในสถานการณ์จริง ผลการติดตามและประเมินตามทฤษฎีโปรแกรมในครั้งนี้จะถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง วิธีการสร้างทฤษฎีโปรแกรมในลักษณะนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Carvalho, Soniya and White (2004) ที่ได้พัฒนาทฤษฎีโปรแกรมของโครงการกองทุนสังคมเพื่อใช้ในการประเมินโครงการ

ประเด็นที่ 3 ผลการพัฒนาระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน ระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน เป็นระบบของการประเมินตัวเองโดยมีเจตนารมณ์ที่จะทำให้ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนตระหนักและเข้าใจถึงกลไกการทำงานต่างๆ ขององค์ประกอบในทฤษฎีโปรแกรมประสิทธิผลโรงเรียนทุกตัวบ่งชี้ว่ามีความสำคัญเกี่ยวข้องกันและเป็นกลไกของความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพัฒนาระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียนขึ้นมาเพื่อให้โรงเรียนสามารถนำไปใช้งานได้จริงและไม่เป็นการเพิ่มภาระงานให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่จะนำระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียนไปใช้งานในโรงเรียน ดังนั้น ระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นจะใช้แนวทางที่โรงเรียนมีการดำเนินการอยู่แล้วในปัจจุบันในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2553 โดยผู้วิจัยนำแนวทางการประเมินแบบทฤษฎีแรงขับมาใช้ในการออกแบบระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนรู้และเข้าใจกลไกการทำงานของตัวเองที่แท้จริงในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิผลโรงเรียน สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาการดำเนินงานตามแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการได้

ระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียนนี้พัฒนาขึ้นมาจากทฤษฎีโปรแกรมประสิทธิผลโรงเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยแนวทางผสม (Integrative Approach) ของ Chen (1990) ด้วยการผสมผสานระหว่างแนวคิดทางสังคมศาสตร์ (Social Science Approach) และแนวคิดจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Approach) สอดคล้องกับ Kellogg Foundation (2004) ที่กล่าวว่า แผนผังการสร้างทฤษฎีโปรแกรมเกิดจากการที่ผู้ประเมินร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียกับโปรแกรมเพื่อสร้างทฤษฎีโปรแกรม ผู้วิจัยเลือกวิธีการสร้างทฤษฎีโปรแกรมแบบนี้ เพราะต้องการให้ทฤษฎีโปรแกรมที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและครูในโรงเรียนจากกลุ่มที่มีประสิทธิผลโรงเรียนสูง และต่ำ จำนวน 2 โรงเรียน เพราะโรงเรียนที่มีประสิทธิผลสูงมีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับโรงเรียนอื่นได้ เช่นเดียวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผลต่ำก็สามารถศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนได้ และทำการวิเคราะห์ความเหมือน ความต่างของทั้งสองโรงเรียนด้วยการวิเคราะห์ข้ามกรณี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Friedman, Rothman และ Withers (2006) กล่าวว่า การกำหนดองค์ประกอบในทฤษฎีโปรแกรม ควรใช้วิธีการที่เป็นระบบจากผู้มีส่วนได้เสียกับโปรแกรมทุกส่วน เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนควรจัดอันดับประสิทธิผลโรงเรียนหรือประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนโดยใช้คะแนนมูลค่าเพิ่มของผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่ได้จากโมเดลการวัดประสิทธิผลโรงเรียน เนื่องจากการจัดอันดับประสิทธิผลโรงเรียนด้วยคะแนนมูลค่าเพิ่ม (VAS) จะเป็นที่ยอมรับมากกว่าเพราะถือเป็นวิธีการที่ดีกว่า มีความน่าเชื่อถือ ไม่ลำเอียง และเป็นธรรมสำหรับประเมินโรงเรียน

1.2 การนำระบบติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียนตามแนวทางการประเมินแบบทฤษฎีแรงขับไปใช้ ผู้ใช้ระบบต้องเข้าใจในกระบวนการทำงานตามทฤษฎีโปรแกรม และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน โดยระบบนี้พัฒนาขึ้นมาจากทฤษฎีโปรแกรมประสิทธิผลโรงเรียน ซึ่งจะทำให้โรงเรียนรู้และเข้าใจกลไกการทำงานของตัวแทรกแซงในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิผลโรงเรียน สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาการดำเนินงานตามแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการได้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินประสิทธิผลโรงเรียนผ่านทางระบบคอมพิวเตอร์ โดยออกแบบให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถประเมินตนเองผ่านทางจอคอมพิวเตอร์ในทุกเวลาทุกสถานที่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้ปฏิบัติงานได้ฝึกการควบคุมการปฏิบัติงานของตนเอง และสามารถติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

จตุภูมิ เขตจัตุรัส. (2552). การวัดมูลค่าเพิ่ม: วิธีการทางเลือกในการวัดคุณภาพการศึกษา. **วารสารศึกษาศาสตร์**

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 32 (4): 1-12.

เพ็ญภัทร พันธ์ผา. (2554). การพัฒนาโมเดลมูลค่าเพิ่มพระระดับเพื่อการวัดประสิทธิผลของโรงเรียน.

วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). **ทฤษฎีการประเมิน**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ร่องวาณิช. (2552). การออกแบบและประเมินโครงการโดยใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง.

วารสารการวิจัยสังคมศาสตร์. ประจำปี 2552: 7-25.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). **แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของ**

สถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

CARE. (2012). **Guidance for Designing, Monitoring and Evaluating Peace Building Projects: Using Theories of Change**. London: CARE International UK.

Carvalho, Soniya and Howard White (2004) 'Theory-based Evaluation: The Case of Social Funds. **American Journal of Evaluation** 25(2) 141-60, 2004.

Chen, H. T. (1990) **Theory-driven Evaluation**. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Choi, K. (2011). **Latent Variable Regression 4–Level Hierarchical Model Using Multi Site Multiple–Cohorts Longitudinal Data**. CRESST Report. Los Angeles, CA: University of California, National Center for Research on Evaluation, Standards, and Student Testing (CRESST).
- Creemers, B.P.M. & Kyriakides, L. (2008). **The Dynamics of Educational Effectiveness: a Contribution to Policy, Ppractice and Theory in Contemporary Schools**. London and New York: Routledge.
- Creswell, J., & Plano Clark, V. (2007). **Designing and Conducting Mixed Methods Research**. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Friedman, V., Rothman, J., & Withers, W. (2006). The Power of “Why”: Engaging the Goal Paradox in Program Evaluation. **America Journal of Evaluation**, 27(2), 1–18.
- Hill, P. W., and Rowe, K. J. (1996). Multilevel Modeling in School Effectiveness Research. **School Effectiveness and School Improvement**, 7(1), 1–34.
- Kellogg Foundation. (2004). **Logic Models Development Guide**. (online). Available from : www.wkcf.org (July 16, 2012).
- Lipscomb, S., Chiang, H. & Gill, B. (2012). **Value–Added Estimates for Phase 1 of the Pennsylvania Teacher and Principal Evaluation Pilot**. Available online: http://www.mathematica-mpr.com/publications/PDFs/education/value-added_PAteachprin.pdf
- Meyer, R. and Dokumaci, E. (2010). **Value–Added Models and the Next Generation of Assessments**. Center for K–12 Assessment & Performance Management. [online] available from: http://www.k12center.org/rsc/pdf/MeyerDokumaci_PresenterSession4.pdf. [2012, June 22]
- Sanders, W. L., & Horn, S. P. (1998). Research Findings from the Tennessee Value–Added Assessment System (TVAAS) Database: Implications for Educational Evaluation and Research. **Journal of Personnel Evaluation in Education**, 12(3), 247–256.
- Sammons, P. (2007). **School Effectiveness and Equity: Making Connections**. Nottingham: Education at the School of Education, University of Nottingham, CfBT Education Trust.
- Scheerens, J. (2000). **Improving School Effectiveness**. Paris: International Institute for Educational Planning, UNESCO.
- Scheerens and Stoel. (1998) **Development of Theories of School–Effectiveness**. Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association New Orleans, April, 1988.
- World Bank. (2004). **Monitoring & Evaluation: Some Tools, Methods & Approaches**. Washington, D.C.: The International Bank for Reconstruction and Development/ The World Bank.